„Vedd észre, hol a fény...”

Kisse nekem is szól ez a sor a Bárdos Lajos kórusművéből, a közelmúltban megtartott egyetemi zenedélután nyitó darabjából. Akkor miért kezdem mégis kritikával ezt a tudósítást? Talán az időrend miatt is. A hangverseny előtt, a stencilezett meghívót olvasgatva támadt az első bíráló észrevételem: miért nem korrigálták valahogyan azt az elírást, amely szerint Carl Orff és Igor Sztravinszkij, Beethoven és Schubert kortársai, XVIII—XIX. századi művészek? (Az előadott Orff-mű 1943-ban született...) A második: a Beethoven és Bartók évforduló jegyében összeállított műsorban miért középszerű versekkel találkoztunk?

A műsorlap kritikája után a hangversenyről az élmény örömével, avagy az öröm élményével számolhatok be. Az első részben a XVI—XVII. század kórusműveiből hallottunk színes, jó összeállítást. Már itt megfigyelhettük, hogy ez a vegyeskar (Szécsi József vezényletével) fel tud nőni a legárnyaltabb, legnehezebb művekig is, éppen ezek interpretálásában nyújtottak legtöbbet. (Giovanni Gastoldi: Vígan szép az élet; J. S. Bach: Hajnal kél, stb.) A második részben kamarajellegű produkciók is helyet kaptak. A JATE kamarazenekara mellett szólisták közreműködésével Beethoven két darabját, majd pedig a harmadik, XX. századi összeállításban Bartók néhány művét adták elő. A kamarazenekar szépen, együtt játszott, nagyon kiforratlannak éreztem viszont a hegedű-duó produkcióját. Ezen a zenedélutánon a kórusok szereplése nyújtotta a legtöbb élményt. A XX. századi válogatásból Carl Orff: Odi et amo (Catulli Carmina-részlet), Bartók: Elindultam szép hazámból és Kodály: Ének Szent István királyhoz című műve a legemlékezetesebb. Az utóbbit éreztem az egész hangverseny csúcsának.

KISS MAGDOLNA

Hogy tessék, ami szép...!

A Mária királynő szegedi ősbemutatójáról

Egy szót szeretnék régen elrabolt jogaiba visszasegíteni, egy mindössze egy tagból s négy betűből álló szócskát: szép. Mert ez az a szó, amelyet bokros teendőink s mutatós elmetornáink közepette oly sikeresen száműztünk szókincsünkből.

Nem emlékszem rá, hogy az utóbbi időben valamely művészi alkotásról szóló kritikában a szép vagy csúnya, a jó vagy rossz szavaink előfordultak volna. Beszélünk pozitívról és negatívról, kedvezőről és kedvezőtlenről, figyelemreméltóról, rokonszenvesről meg mit tudom én még miről, csak arról nem, hogy egy film, egy színdarab, egy regény, egy festmény azért tetszik, mert szép.

Nos, miután a Szegedi Nemzeti Színház ősbemutatójáról — mellyel a színházak államosításának 25. évfordulóját ünnepelte — annyi körmönfont minősítést hallgattam végig, s miután ezekkel a gondolatmély okoskodásokkal versenyre kelni úgysem tudok, ellenállhatatlan vágyat érzek, hogy leírjam: Madách—Gyárfás vagy Gyárfás—Madách Mária királynő-je tetszett, mert szép. Szép a darab szövegében és felépítésében, szépen mondják és játszják a színészek kifejezően szép díszletek között és hasonlóan szép ruhákban.

S mivel szép előadást láttam, nem érdekelt túlságosan, hogy a darab mennyiben tartozik bele Madách Imre és mennyiben Gyárfás Miklós életművébe. Az sem izgatott, hogy nyomozást indítsak, mely sorok származnak a klasszikus és melyek a kortárs szerzőtől. Végül szégyenkezve vallom be, hogy nem fordítottam kellő időt a darab eszméjének megfejtésére sem, sőt uram bocsá' elviselhetőnek tartom, hogy egyszerre több értelmezés is igaz lehet.

Semmiképpen sem tudnék tehát beleszólni a vitába, amelynek egyes résztvevői szerint a darab magját a hatalom iránti átkozott nagyravágyásban, más résztvevők szerint az örökös küzdelem mindennél fontosabb eszméjében kell keresnünk, míg megint mások a humanista kis királynőnek kora fölé emelkedő szenvedését tartják a nézőnek szóló legjelentősebb üzenetnek.

Amit viszont szívesen és örömmel írok le: a szegedi színház Lendvay Ferenc rendezésében egy mind drámai felépítése, mind szövege szerint igazán színpadra érdemes irónikus tragédiát állított színre, amelyet — ha csak kézirat lapokon marad fenn — a veszteség rovatban kellene elkönyvelnünk, így előadva, méghozzá Barta László csodálatos díszletei között előadva pedig a magyar drámairodalom nyereségeként őrizhetjük meg.

De nyeresége az előadás a színházkultúrának is Lendvay Ferenc dekoratív, az írót követő rendezése miatt, mert Gyárfás elképzeléseit — az iróniával átszőtt tragédia megelevenítésére — nemcsak magáévá, hanem elhihetővé is tette a néző számára. Egy tizenéves gyermek mégis hangsúlyozottan asszony királylány álmát úgy tudta életrekelteni, hogy abban benne volt a ma élő ember irónikus visszapillantása is, amellyel a történelem hatalmi harcaira tekint.

Nyeresége továbbá a színházkultúrának azért is, mert két kiváló és több igen jó alakításra nyújtott lehetőséget. Kiváló alakításra az anyakirálynőt játszó Stefanik Irénnek és a címszereplő Molnár Piroskának. Stefanik Irén fekete ragadozómadár ruhájában egyszerre vad kegyetlen, barbár királynő, hiúságában sértett asszony, gyermekében önmagát megvalósítani kívánó anya; s a politikai cselszövések mestere soha sincs híjával a nagy tragédiát idéző emberi nagyságnak. Molnár Piroska a női vonzerőt hangsúlyozó stilizált fehér hálóingében úgy játszik ártatlan kislányt, hogy közben szexualitástól izzik körülötte a levegő. Szép, gyönge, esendő, — áldozat.

Ugyanakkor nemcsak beleszületik a hatalomba, hanem akarja is. A legellentétesebb lelkiállapotokat kell megmutatnia, és képes rá.

De igazságtalanok lennénk, ha nem tennénk említést Janka Béla, Konter László és Tolnay Miklós főúri hármasáról. Különböző úrtípusokat, de egyforma markánsan állítanak elénk. Sikerrel gazdagítja a darab irónikus színeit Marosi Károly bíboros érsekje és Bagó László valamint Szabó István a királyi ágy alól előbújó két polgár is.

Mindent egybevetve és mégegyszer szép előadást lát, aki végignézi a Gyárfás átköltésében Madách vagy Madách vázlatából Gyárfás által megírt Mária királynőt.

F. J.

Az Egyetemi Színpad bemutatója

Az egész élet

Az Óriáscsecsemő és semmi más?

Az Óriáscsecsemő sikeres bemutatója óta megnövekedett Egyetemi Színpadunk híre-neve. Városszerte elismeréssel beszélnek a méltán számontartott produkcióról (rendezte: Paál István). És kezdenek bennünket figyelemmel kísérni az országhatáron innen, a megyehatáron túl. Nem csoda tehát, ha a közönség, érdeklődő és hálás házi publikumunk, figyel további munkánkra. Azaz figyelne, ha lenne mire... Nagyszabású, sok embert megmozgató produkció azonban még nem készül (miért nem rendezi: Paál István?) Az Óriáscsecsemőről több bőrt nem lehet már lehúzni! — Lássunk tehát újabb bemutatókat!

Egyéni akciók

Amikor a fővezér döntő csatát akar nyerni, alvezérei kisebb csetepatékat rendeznek. Az egyik alvezér: Székely István. Színjátszói ambíciói mellett már régóta számolunk rendezői szándékaival. Most másodszor jutott szóhoz. Egyéni akciójának időpontja: 1970. december 14-e. A támadás megismételve 15-én. Hadseregének tagjai: Mészáros Zsuzsa és Kriesch Tamás. Az akció fedőneve: Az egész élet.

Didaktikus játék két részben

Írta Gyurkó László. Kötetben megjelent 1970 tavaszán azonos címmel, a Szerelmem Elektra és a Lenin Október című műveivel együtt.

A darab azon kísérletek egyike, amelyekben a szerzők a leghétköznapibb, legszokványosabb történetből egyszerű, mindennapi nyelven költészetet próbálnak csinálni. (Ahogy mondani szokták: „varázsolni”) Van a darabban egy csomó frázis, amit a hozzáértő ember már eleve, hangzásuk miatt elutasít. Maga a történet agyonkoptatott, semmi újat nem ad megkomponálás, megfogalmazás és végkicsengés tekintetében. Legfeljebb hangulatot. Vagyis azt akarom mondani röviden: a darab mindezek ellenére is lehetne jó, de nem az. Egyetlen mentsége talán abban lehet, ami az alábbi idézetből csendül ki: „Nincs semmi, ami gyönyörűbb, felemelőbb és megkapóbb, mint egy giccs, ha időszerűvé válik bennünk valamiért”.

A szerelem, mert ez a témája a darabnak, elég gyakran válik bennünk időszerűvé. A játék két szereplőjét is egymáshoz vonzotta, együtt tartotta ez a soha meg nem fogható, meg nem határozható Erő. Ennek a két embernek szüksége van egymásra. Mindegyikük ezt érzi, legalábbis ezt mondja. Mégis képtelenek megtartani egymást.

A hadvezér fegyvertára

Minden csatázó vezér győzni akar. Ezért előválogatja fegyverei javát. Nem csinál a kaszából is puskát, amikor nem kell. De ami fegyverrel rendelkezik, az működjék is, mint a parancsolat! Nos, nézzük tehát, a mi tábornokunk mit vonultatott fel! Először is az „emberanyag”. Kétszereplős darabot bemutatni merész rendezői vállalkozás. Nagyon egyszerű állításomat belátni: 20 ember közül egy ha hibázik, a többi tudja ellensúlyozni. Kettő közül, ha az egyik halványabb, oda az előadás sikerének fele.

Nem udvariassági szokás, hogy az „egy nő”-vel kezdem. Ő volt a páros színesebb, megbízhatóbb, tagja. Játékában érettebbnek mutatkozott partnerénél. Egy-két jelenetben szinte a jó értelemben vett profi színvonalán, magabiztosan, könnyedén és megragadóan alakított. Az „egy férfi” halványabb volt, sokszor iskolásan alakított, ahogy mondani szokás „kívülről” játszotta szerepét. Csak egyes, alkatához illő jelenetekben találta el a figurát. Az már a rendező hibája, hogy sok, utánzott, elkoptatott mozgásformát kellett végeznie.

Rendelkezik ezen kívül rendezőnk pár színes reflektorral, amiket megfelelő pillanatban be s kikapcsolnak. Aztán van vetítőgépje is. Kettő. Egyikkel mozgófilmet vetít, a másikkal persze állóképeket. A néző nemcsak élvezi a homályos foltokat, hanem érti funkciójukat is, és ez megnyugtató. A vetítőgép zúg, a magnó — mert az is van — bekapcsoláskor (ezt elég gyakran művelik) kattog; szóval a színek és zajok állandóan változnak, mint egy női tekintet. A színen pedig majd két tucat szék, két gúla alakú építményt képezve: a két (egész) élet szimbóluma. A játszma végén a szimbólumok összedőlnek, ha nem egészen, a néző még azt hiheti, a rendezői koncepció szerint maradt még némi remény...

CS. A.

A tét: Nancy

A József Attila Tudományegyetem Irodalmi Színpada január 13-án ismét előadta Déry Tibor Óriáscsecsemő című darabját. Ez alkalommal tekintette meg az előadást *Francois Dupeyron* a Nancy-i amatőrszínjátszó fesztivál zsürijének egyik tagja.

(Takáts László felvétele)

Miről írnak szakdolgozatot? Hogyan írnak

1. Mi a szakdolgozatod témája és miért választottad ezt?
2. Mennyi időt fordítottál az elkészítésére, milyen rendszerességgel dolgoztál?
3. Szeretnél-e témádon tovább dolgozni, esetleg tudományos munkává fejleszteni?

Ezzel a három kérdéssel kerestem fel a tudományegyetem illetve a főiskola négy hallgatóját *1971. január 21-én.* Azzal beszéltem akit éppen a kollégiumban találtam és akinek volt ideje nyilatkozni a januári „finisben”.

Embriológia helyett...

Katanics Ferenc biológia- gyakorlati ismeretek szakos negyedéves főiskolás.

1. Pontos címet nem tudok mondani, valószínűleg még megváltoztatom. Valami ilyesmi lesz: Dél-Amerikai szabadságmozgalmak. Tulajdonképpen a kubai forradalom hatását vizsgálom a dél-amerikai kontinensen. Témaválasztásomnak két oka volt. Az egyik az, hogy eredetileg embriológiával akartam foglalkozni, de meghalt az a tanárom, akihez írtam volna. A másik meg, hogy a kérdés mindig érdekelt és ugyanakkor meglepett, hogy a történelem szakosok közül milyen kevesen foglalkoznak legújabbkori témával.

2. Nem megszokott módszerem a rendszeresség. Ahogy hozzájutottam valamilyen szakirodalomhoz elolvastam, de nem mindig jegyzeteltem. Tulajdonképpen Che Guevara életének tanulmányozása után kezdtem komolyabban dolgozni. Akkor jöttem rá, hogy mennyire nem csak az ő személyéhez kötött ez a kérdés, hanem nagyon is széleskörű. Magyarul meglehetősen kevés irodalom van, angolból vagy franciából barátaim segítségével elég sokat lefordítottam. Ezenkívül holnap vizsgázom. Ebben a félévben volt négy vizsgám és két szigorlatom.

A főiskolán nincs külön a szakdolgozat írására szánt idő. A beadásig még van 10 napom, a gépelést, a beköttetést már megbeszéltem, remélem meg tudom írni a határidőig.

3. Természetesen. És szeretnék elutazni Dél-Amerikába. Ha ez nem sikerül, akkor nincs annak értelme, hogy tovább folytassam. „Helyszíni szemle” feltétlenül kell hozzá!

Majd lesz valahogy

Ötödéves bölcsész lány, aki azért szerepel névtelenül, mert „még most bírálják el a szakdolgozatot, és különben sincs senkinek semmi köze hozzá. De ha nagyon akarod írd meg.”

1. A témát harmadévben kellett volna választani, de én nem választottam, hanem kértem. Adtak. Az elején még volt is némi kedvem hozzá, de azután kiderült, hogy ehhez anyag csak Pesten van. A könyvtárközi kölcsönzés túl bonyolult, hozzá sem kezdtem, téli vagy nyári szünetet nem akartam rááldozni, ezért nem is csináltam semmit. Gondoltam majd lesz valahogy. Ötödév decemberében változtattam a témán annyit, hogy Szegeden is találhassak hozzá irodalmat.

2. Decemberben „erőltetett menetben” céduláztam az anyagot. Azután jöttek az ünnepek, pihenni is kellett. Éjszakánként írtam két-három órát, néha délután is. Különösebben nem izgatott milyen lesz, csak túl legyek rajta. Igyekeznem kellett, mert a gépelést január 20-ig vállalták. Néhány oldallal írtam többet a minimumnál, kiszámoltam előre, hogy széles margóval, kettes sortávval körülbelül mennyit kell írnom.

3. Ezt a dolgozatot nem lehet tovább folytatni, nem is akarnám. Talán, ha mégegyszer írhatnám és több időm lenne, akkor szívesen dolgoznék még ezen a témán is.

Érdekes és időszerű

Czucz Ottó ötödéves jogász, akivel már sikeres államvizsgája utáni napon beszéltem.

1. Filozófiából írtam, a büntetőjogi garanciák filozófiai megítéléséről. Harmadéves voltam, amikor diákköri dolgozatban foglalkoztam először ezzel a témával. Szerintem nagyon érdekes és időszerű. Igaz ezt mindenki mondhatja saját témájáról, de itt valóban arról van szó, hogy a társadalom fejlődésében most jutott arra a fokra, hogy az alapok megteremtése után próbáljunk alaposabban, elméleti oldalról foglalkozni olyan problémákkal, amelyekre eddig az elsődleges politikai kérdések mellett nem jutott idő.

2. A témához nagyon sok irodalmat olvastam: Marxot, Lukács Györgyöt, Beccariát, a társkarok diákköri dolgozatait, jogelméleti munkákat, pszichológiai jellegű irodalmat. A nyári szünet egyrészében és az utolsó félévben foglalkoztam legintenzívebben a dolgozattal. Számomra a legnehezebb az anyag összesűrítése, a dolgozat optimális arányának megtalálása volt. Ha kell nagyon tudok dolgozni. Négy-öt nap alatt írtam meg, természetesen addigra már megérlelődött bennem az egész. Szerencse, hogy nem vagyok „szöveg kabalisztikus”, ezért még a dolgozat [illegible] közben is tudtam változtatni [illegible], sőt az egész belső arányát akkor alakítottam ki.

3. Sokat küszködtem vele, megszenvedtem érte, mondhatom büszke vagyok rá. A témával átmentem egy másik tanszékre csakhogy ezzel foglalkozhassam, természetes hát, hogy folytatni is akarom.

A téma szórakoztat

Marton Irén negyedéves magyar—latin—görög szakos hallgató. Amikor vele beszéltem, akkor a második kérdés módosítottam, hiszen neki még egy éve van a dolgozat beadásáig. Arról kérdeztem hát inkább, hogy mit csinált eddig?

1. Elsőéves koromban döntöttem el hogy vallástörténetből írom a szakdolgozatomat. Témám: Zsidó-keresztény evangéliumok. Szterotip, ha azt mondom azért választottam, mert érdekel. Hozzáteszem inkább, hogy én mivel mérem azt, hogy érdekel: nem fáraszt szórakoztat, szívesen foglalkozom vele szabadidőm bármelyik percében.

2. Rendszeresen olvasok vallástörténeti munkákat függetlenül attól, hogy nem mindegyiket használom fel a dolgozathoz. A szakirodalom legnagyobb része német és angol nyelvű, ezt egyedül fordítgatom. Héber, nazarénus és ebionita evangéliumok fragmentumait fogom lefordítani magyarra, kommentálom, majd összevetem a kanonikus Máté evangéliummal. Hogy meddig jutottam el? A szövegek 90%-át már elolvastam, vagy is lefordítottam, az egész dolgozatból egy fejezet van készen.

3. Korai erről még beszélni, hiszen még nem készültem el vele. Annyit azért biztosan tudok hogy tovább is fogok a témával foglalkozni. Az egyetemi évek alatt sajnos kevés idő jut erre, hiszen a három szakommal [illegible] geteg órám és [illegible] van, talán vége[illegible] fordíthatok rá.

S. N. E.